

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 76/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen henkilöstövajeesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Paula Risikon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 76/2021 vp:

Miten hallitus suhtautuu Kevan tuoreeseen analyysiin eri ammattiryhmien henkilöstövajeesta ja

miten näihin vajeisiin aiotaan pikaisesti vastata?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Edustaja Risikko kysyy hyvin tärkeän kysymyksen koskien ongelmaa, jonka myös hallitus on tunnistanut ja jota se on lähtenyt määrätietoisesti ratkomaan.

Kevan kuntasektoria koskeva ennuste ammattitaitoisen työvoiman riittävyyden haasteista jo kuuluvalla vuosikymmenellä tulee nähdä osana laajempaa keskustelua työvoiman kysynnästä ja tarjonnasta sekä työmarkkinoiden muutoksesta ja murroksesta. Muutos koskettaa sekä julkista että yksityistä sektoria ja kaikkia toimialoja suurempien ikäluokkien eläköityessä ja nykyisten ja tulevien entistä pienempien ikäluokkien astuessa työmarkkinoille. Osaavan työvoiman riittävyys ja työmarkkinoiden kohtaannon tehostaminen ovat hallituksen keskeinen tavoite.

Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Vuoden 2020 budjettiriihessä päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 31 000 – 36 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien kanssa. Uusista toimista päätetään puoliväliriihessä. Laajaan työllisyystoimien kokonaisuuteen sisältyy muun muassa systeeminen muutos kohti Pohjoismaista työvoimapalvelumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, osatyökykyisten työllistämisen Suomen mallin luominen sekä työvoimapalvelujen kuntakokeilut.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan parlamentaarinen jatkuvan oppimisen uudistus, jonka linjaukset valmistuivat joulukuussa 2020. Toimenpiteistä osa on jo käynnistynyt ja toimintaan on myös osoitettu lisäresursseja yhteensä 53 miljoonaa euroa. ELY-keskuksiin palattiin jatkuvan oppimisen koordinaattorit. Syyskaudella 2020 käynnistyi myös Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustamista koskeva hallituksen esityksen valmistelu.

Palvelukeskuksen tehtävänä olisi työvoima- ja osaamistarpeiden ennakkoinnin tehostaminen, ohjauspalvelujen koordinointi sekä työelämälähtöisten lyhyiden koulutusten tarjonnan lisääminen. Palvelukeskuksen on tarkoitus käynnistää toimintansa syksyllä 2021.

Hallitusohjelmaan on kirjattu useita toimenpiteitä myös uraohjauspalveluiden lisäämiseksi ja kehittämiseksi. Työmarkkinoita ja osaamisen kehittämismahdollisuuksia koskeva tietous ja henkilökohtainen ohjaus ja tuki ovat tärkeässä roolissa kaiken ikäisille erilaisissa uravalintatilanteissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut korkeakoulujen kanssa tutkintotavoitteista korkeakoulujen sopimuskaudelle 2021-2024. Tutkintotavoitteiden mitoituksessa on otettu huomioon hallitusohjelman ja korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 tavoitteet korkeakoulutettujen määrän kasvattamisesta, Osaamisen ennakointifoorumin tuottama tieto koulutustarpeesta sekä alueelliset ja valtakunnalliset koulutus- ja osaamistarpeet. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjannut rahoituksella tarkemmin aloituspaikkojen lisäyksiä. Vuoden 2020 aikana ministeriö teki päätöksiä vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion ja sopimuskauden 2021-2024 korkeakoulujen strategiarahan kohdennuksesta aloituspaikkojen lisäämiseen yhteensä noin 10000 paikalla, jotka täytetään vuosina 2020, 2021 ja 2022. Kevan raportissa esille nostetuilla aloilla aloituspaikkalisäyksiä on tehty myös aiempina vuosina. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään runsaat 3 900 ja yliopistojen aloituspaikkoja runsaat 6 300. Lisäpaikkoja kohdennettiin vuonna 2020 myös erityisen työvoimapulan aloille.

Koulutusmäärien lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriössä on tarkasteltava myös koulutuspolkuja sekä tutkintorakenteiden ja tutkintoa täydentävän koulutuksen toimivuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on asettaa kehittämishanke, jonka tehtävänä olisi sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen tutkintorakenteen ja sitä täydentävän koulutuksen tarkastelu.

Merkittävä osa aloituspaikkojen lisäyksestä vuosina 2020-2022 on kohdistettu sosiaali- ja terveysalalle. Suurin lisäys kohdentuu sairaanhoitajakoulutukseen, yli 1000 paikkaa lääketieteen lisätään 50 ja psykologiaan 95 paikkaa. Logopedien aloituspaikkamäärä kasvaa 93:lla, kun mukaan lasketaan Itä-Suomen yliopistolle annettu logopedian koulutusvastuu. Sairaanhoitajien koulutusmäärien kasvattamista tuettiin jo vuonna 2019 valtion erityisavustuksella

Työvoiman saatavuuteen vaikuttaa myös työn vetovoima sosiaali- ja terveydenhuollossa ja sen eri tehtävissä. Joissain sosiaali- ja terveysalan ammateissa merkittävä osa alan koulutuksen saaneista hakeutuu muihin, kuin kunta-alan tehtäviin. Esimerkiksi Valviran rekisterissä on noin 7300 työkäistä laillistettua sosiaalityöntekijää, kun kunnissa on muutaman vuosi sitten tehdyn selvityksen mukaan noin 4500 sosiaalityöntekijän tehtävää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt hallitusohjelman mukaisesti tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusten kehittämisohjelman. Sen tarkoituksena on ottaa käyttöön uudenlainen, laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus ja vahvistaa sen kautta perustason palveluja. Yleislääkärin määrän lisäämisessä keskeistä on terveyskeskustyön saaminen nykyistä houkuttelevam-

maksi, jotta tämä uravaihtoehto vetäisi puoleensa entistä enemmän nuoria lääkäreitä. Myös sosiaalisuudessa työn sisällön ja työn muiden olosuhteiden on arvioitu olevan keskeistä työn vetovoiman kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyrkinyt poistamaan myös varhaiskasvatuksen opettajiin liittyvää henkilöstöpulaa. Vuodesta 2012 lähtien koulutusmääriä on lisätty myös eduskunnan tähän tarkoitukseen myöntämällä erillisrahoituksilla. Vuonna 2018 käynnistyi nelivuotinen 1 000 aloituspaikan lisäysohjelma, ja myös vuosien 2020-2021 lisäpaikkoja on kohdennettu varhaiskasvatukseen. Lisäksi on rahoitettu erityisesti työikäisille aikuisille suunnattua monimuotokoulutusta, jolla voi saavuttaa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärät ovat riittäviä vuonna 2030, mikäli sisäänotto yliopistoihin on noin 1 000 vuodessa ja opintojen läpäisyaste on 80%.

Opettajankoulutuksen kannalta Kevan analyysi ei huomioi riittävästi väestönkehityksen nykyisiä trendejä. Jo tällä vuosikymmenellä ollaan tilanteessa, jossa perusopetukseen tulijoita on vuosittain 10 000 vähemmän kuin nyt. Opiskelupaikkoja ei ole siis syytä ainakaan lisätä luokanopettajakoulutuksessa. Nykyinen opettajakunta on myös suhteellisen nuorta. Opettajista noin 61 prosenttia on alle 50 vuotiaita vuoden 2019 tiedonkeruun perusteella. Ammatillisen koulutuksen opettajien ikärakenne poikkeaa muiden opettajaryhmien ikärakenteesta. Ammatillisista opettajista 56 prosenttia oli yli 50-vuotiaita. Peruskoulun opettajista vajaa 40 prosenttia oli yli 50-vuotiaita ja lukion opettajista 44 prosenttia. Opettajatarpeiden ennakointia kehitetään, jotta pystytään entistäkin paremmin vastaamaan tulevaisuuden opettajatarpeisiin ja siihen, että pystytään turvaamaan kelpoisten opettajien saatavuus eri opetustehtäviin.

Hallituksen tavoitteena on lisätä osaajien työperäistä maahanmuuttoa. Hallitusohjelmassa työperäisen maahanmuuton painopisteeksi on asetettu työvoimapulasta kärsivät alat sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosajat, yrittäjät, opiskelijat ja tutkijat. Tavoitetta edistävät toimenpiteet on koottu Talent Boost –toimenpideohjelmaan. Työvoiman maahanmuuttoa edistävien toimenpiteiden suuntaaminen ja mitoittaminen edellyttävät kuitenkin nykyistä vahvempaa tietopohjaa ja kattavampaa arviointia kansainvälisen rekrytoinnin määrällisistä tarpeista. Kotoutumisen edistämistä koskeva selonteko luovutetaan eduskunnalle keväällä. Selontekoon on kirjattu useita toimenpiteitä kotoutumisen ja työllistymisen parantamiseksi, mutta niiden tarkemmat sisällöt tarkentuvat myöhemmin.

Helsingissä 17.3.2021

Työministeri Tuula Haatainen